

Mgr. Bohuslav Sobotka
předseda vlády České republiky

V Praze 7. října 2015
Čj. 17462/2015-MLP

Vážený pane komisaři,

dovolte mi především Vás ujistit o tom, že plně souhlasím s hodnocením sterilizace bez svobodného a informovaného souhlasu jako závažného zásahu do lidských práv osob, především jejich lidské důstojnosti, tělesné integrity, ale i soukromí a rodinného života. Česká republika tato práva plně uznává a v souladu se svými mezinárodněprávními závazky poskytuje účinné prostředky nápravy jejich případných porušení.

Problematicke protiprávních sterilizací se vláda ČR věnuje od vydání stanoviska veřejného ochránce práv v roce 2005. Ochránce ve svém stanovisku zjistil, že docházelo k individuálním případům nedodržování právních předpisů podmiňujících provedení sterilizace svobodným a informovaným souhlasem pacienta. V návaznosti na něj vyslovila vláda v roce 2009 politování nad individuálními pochybeními při provádění sterilizací v rozporu s platnými právními předpisy a zavázala se podniknout kroky, aby k takovýmto jednáním v budoucnu nedocházelo. Kromě různých kroků v oblasti metodiky lékařské péče, vzdělávání a osvěty lékařů i odborné veřejnosti je to především přijetí nové právní úpravy poskytování zdravotních služeb včetně sterilizací v roce 2011. Tato právní úprava zaručuje, že sterilizace jsou prováděny pouze se svobodným a informovaným souhlasem pacienta s vědomím všech relevantních informací. Lhůta mezi poskytnutím informací a provedením zákroku v délce min. 7 – 14 dnů poskytuje dostatečný čas na jejich zvážení. Právní záruky tak byly posíleny, aby se již neopakovala pochybení, ke kterým došlo v minulosti.

K možností kompenzace újmy, kterou protiprávně sterilizované osoby utrpěly, bych chtěl především uvést, že protiprávně sterilizované osoby se mohly obrátit na soud s žalobou na náhradu utrpěné nemajetkové újmy. Tato náhrada může mít formu nepeněžitou (např. omluva) či peněžitou. Zatímco nárok na omluvu se jako nemajetkový nepromlčuje a je možné jej vymáhat kdykoliv, náhrad na peněžitou náhradu jako majetkový nárok podléhá promlčecí lhůtě, jak je tomu běžně v civilním právu. Po uplynutí promlčecí doby tedy žalobci nárok nemůže být přiznán, pokud žalovaný vznese námitku promlčení. Cílem této právní úpravy je zajistit právní jistotu ve vztazích

mezi soukromými osobami a zabránit sporům ohledně skutečností starých mnoho let, které může být problematické prokázat. Princip promlčení v této obecné podobě je podle Evropského soudu pro lidská práva v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, pokud umožní oběti porušení práv domoci se nápravy za přiměřených podmínek.

Promlčecí lhůta činila podle tehdy platného občanského zákoníku tři roky od vzniku újmy. Je pravda, že toto pravidlo mohlo v některých případech vést k přílišné tvrdosti, když se např. žena o provedení sterilizace před uplynutím promlčecí doby vůbec nedozvěděla. Při zohlednění námítky promlčení však soud musí vzít v úvahu, zda je její uplatnění v souladu s dobrými mravy a zda by naopak její uplatnění nebylo pro osobu, která promlčení nezavinila, příliš tvrdé. Pak naopak tuto námitku soud uznat nesmí. Takto postupoval v případech protiprávní sterilizace Nejvyšší soud již ve dvou rozsudcích z roku 2011 a 2014. Soudní praxe tedy ukazuje, že v případech, kdy by uplatnění námítky promlčení vedlo k příliš tvrdým důsledkům, soudy k ní nepřihlížely a protiprávně sterilizovaným osobám odškodnění přiznaly.

Primárním prostředkem nápravy pro protiprávně sterilizované osoby vždy byla soudní žaloba proti zdravotnickým zařízením, kde ke sterilizaci došlo. Vláda rovněž na základě stanoviska veřejného ochránce práv i doporučení mezinárodních orgánů zvažovala zřízení mechanismu, který by umožnil státu protiprávně sterilizované osoby odškodnit mimosoudní cestou. Při svých úvahách vycházela z toho, že protiprávně sterilizované osoby měly k dispozici účinné opravné prostředky a že bylo jejich odpovědností, zda tyto prostředky řádně a včas využijí. Případně zřízení dodatečného odškodňovacího mechanismu by tak bylo výlučně aktem *ex gratia*, tj. vstřícným, nad rámec mezinárodněprávních závazků České republiky jdoucím krokem vůči protiprávně sterilizovaným osobám, které dostupné účinné prostředky nápravy buď nevyužily vůbec, nebo je využily opožděně. Po velmi důkladném zvážení a vyhodnocení všech relevantních okolností se vláda nakonec rozhodla tento speciální odškodňující mechanismus nezřídít. Vzala přitom v úvahu zejména to, že posuzování jednotlivých případů často z dávné minulosti by bylo náročné a problematické i vzhledem k možnému nedochování zdravotnické dokumentace či jiných podkladů. Protiprávně sterilizované osoby by tak mohly být vystaveny dlouhým a složitým procedurám, které by nemusely skončit přiznáním odškodnění. Vláda tedy dospěla k závěru, že mimosoudní mechanismus by s největší pravděpodobností nebyl účinným doplněním stávajících prostředků nápravy individuálních pochybení při provádění sterilizací, k nimž došlo v minulosti.

Cestou pro odškodnění obětí protiprávních sterilizací tedy zůstává soudní žaloba. Některé protiprávně sterilizované osoby své nároky úspěšně uplatnily, což dokazuje, že možnost soudní ochrany v praxi prokázala a prokazuje svoji účinnost. V úvahu je třeba brát i to, že případné praktické nedostatky jako neznalost právních prostředků na ochranu jejich práv či nedostatek financí na vedení soudních sporů mohly být zhojeny odpuštěním soudních poplatků či přiznáním právního zastoupení na náklady státu, případně právním poradenstvím a podporou

nevládních organizací. Soudy navíc znají i mechanismy, které umožní zmírnit možnou tvrdost zákona např. v případě uplatnění námitky promíčení a tak dospět vždy ke spravedlivému řešení. Vláda tedy považuje soudní žalobu protiprávně sterilizovaných osob na náhradu nemajetkové újmy za vhodný a účinný prostředek nápravy tohoto zásahu do jejich práv ve smyslu Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a dalších mezinárodních úmluv. Vláda navíc připravuje i nový komplexní systém přístupu k právní pomoci, který by měl dále zefektivnit přístup všech osob k právnímu poradenství a posílit tak možnosti včasné ochrany jejich práv.

Vážený pane komisaři, dovoluji mi shrnout, že vláda je přesvědčena, že protiprávně sterilizované osoby v ČR měly v minulosti a nadále mají možnost hájit svá práva soudně a dosáhnout náhrady vytrpěné újmy. V nedávné minulosti byla vládou vyslovena omluva za minulá pochybení a byly přijaty legislativní i další kroky, které protiprávním sterilizacím účinně brání. K odškodnění *ex gratia* po důkladné úvaze nakonec vláda nepřistoupila, když předtím důkladně zhodnotila všechny relevantní okolnosti včetně doporučení mezinárodních orgánů na ochranu lidských práv. Česká republika však výše popsány kroky napravila nedostatky v provádění sterilizací na svém území a proto považuje současný stav z hlediska svých mezinárodněprávních závazků za plně uspokojivý.

V úctě,

Vážený pan
NILS MUIŽNIEKS
Komisař pro lidská práva Rady Evropy
F-67505
Strasbourg CEDEX

Unofficial Translation

Bohuslav Sobotka
Prime Minister of the Czech Republic

Prague, October 2015
Ref. No. 17462/2015-KPV

Dear Mr Commissioner,

First of all, please allow me to assure you that I fully agree with your assessment of sterilisation without free and informed consent as a serious breach of human rights of individuals, above all their human dignity, physical integrity but also their privacy and family life. The Czech Republic fully recognizes these rights and provides effective measures to redress any breach of these in accordance with its international legal obligations.

The Government of the Czech Republic has concerned itself with the issue of illegal sterilisation since the Ombudsman issued a legal opinion in 2005. In this legal opinion, the Ombudsman concluded that there had been individual cases of breach of the legal regulations which make sterilisation subject to free and informed consent of the patient. In reaction to this opinion, the government expressed in 2009 its regret over individual failures when performing sterilisations in contravention of the valid legal regulations and pledged to take steps to prevent a recurrence of these failures in the future. In addition to various measures taken in the methodology of medical care, training and raising awareness of doctors and specialists, new legislation on the provision of health-care services, including sterilisation was adopted in 2011. This legislation guarantees that sterilisations are only performed with free and informed consent of the patient who receives all relevant information. The period between providing this information to the patient and the surgery, a minimum of 7 to 14 days, gives the patient enough time for consideration. The legal guarantees have thus been strengthened in order to avoid the errors which have occurred in the past.

Regarding the compensation possibilities for the injury suffered by those sterilised illegally, I would like to say that those sterilised illegally have had the possibility to turn to the courts with a petition for reparation for the non-proprietary damage suffered. Such redress may take a non-monetary (for example, an apology) or monetary form. Whereas the right to apology, as non-proprietary, is not subject to statute of limitations and can be enforced at any time, the right to monetary reparations as a proprietary right is subject to limitation, as it is normal under civil law. Upon expiry of the limitation period this right of the petitioner cannot be acknowledged, if the defendant pleads limitation. The aim of this legal provision is to secure legal certainty in relations between private individuals and to prevent disputes related to very old facts which can be difficult to prove. The principle of limitation in this general form is, according to the European Court of Human Rights, in compliance with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as it allows the victim to obtain satisfaction under reasonable conditions.

Under the Civil Code valid at that time the limitation period was three years from the date of injury. It is true that this rule could in some cases have led to excessive harshness, when for example a woman did not learn that a sterilisation had been performed until after expiry of the limitation period. However, when assessing an objection of limitation the court must take into account whether its application is in accordance with good moral principles and whether its application would not be too harsh towards a person who did not cause the limitation. In this case, the court must not acknowledge such an objection. This was how the Supreme Court proceeded in two judgements in cases of illegal sterilisation pronounced in 2011 and 2014. Judicial practice thus shows that in cases where a potential applying of objection of limitation would lead to excessively harsh consequences, the courts did not allow it and awarded damages to those who had been illegally sterilised.

The primary means of redress for those illegally sterilised has always been a court action against the health-care facilities where the sterilisation was performed. Based on the legal opinion of the Ombudsman and recommendations from international bodies, the government considered the establishment of a mechanism to allow the state to award damages out of court to those illegally sterilised. In its considerations the government assumed that to those illegally sterilised, effective means of redress were available and it was their responsibility to make proper and timely use of such means. The possible establishment of a supplementary compensation mechanism would thus

have been exclusively an *ex gratia* act, i. e. an accommodating step going beyond the international law obligations of the Czech Republic towards those illegally sterilised who either had not made any use of the available effective means of redress at all or who had used them too late. After very thorough consideration and evaluation of all the relevant circumstances, the government decided not to establish this special compensation mechanism. It took into account in particular the fact that the assessment of individual cases from distant past would be difficult and questionable also due to the possible failure to retain medical documentation or other evidence. Those illegally sterilised might thus be exposed to long and complicated procedures which would not necessarily end with an award of damages. The government therefore came to the conclusion that an out-of-court mechanism would in all probability not be an effective complement to the existing means of redress for the individual failures in the performance of sterilisations which occurred in the past.

A court action therefore remains the way to the award of damages for the victims of illegal sterilisations. Some of those illegally sterilised have successfully asserted their claims, which shows that the possibility of judicial protection has demonstrated and continues to demonstrate its effectiveness. It should also be taken into account that any practical shortcomings such as ignorance of the legal means to defend their rights and a lack of financial means to pursue court action could be remedied by remission of court fees, appointment of legal representation at the state's expense, or through legal counselling and support from non-governmental organisations. Moreover, the courts also have mechanisms allowing them to alleviate any possible harshness of the law, for example in the application of an objection of limitation, thus coming always to an equitable settlement. The government therefore considers court action by those illegally sterilised to redress of their non-proprietary injury to be an appropriate and effective means of redress for this breach of their rights in the sense of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and other international treaties. In addition, the government is also preparing a comprehensive system of access to legal aid which should further improve access of all people to legal counselling and thus strengthen their options for timely defence of their rights.

Dear Commissioner, allow me to sum up by saying that the government is convinced that those illegally sterilized in the Czech Republic had, and continue to have, the possibility to defend their rights in court and to achieve redress for injury suffered. The Government recently offered its apology for past errors and legislative and other

steps were taken to efficiently prevent illegal sterilisations. After thorough consideration the Government did not opt for award of damages *ex gratia*, having thoroughly assessed all the relevant circumstances, including the recommendations of international human rights organisations. However, through the aforementioned steps, the Czech Republic has remedied the shortcomings in the provision of sterilisations in the country, and therefore considers the current situation as satisfactory in respect of its international legal obligations.

Yours sincerely,

Mr NILS MUIŽNIEKS
Commissioner for Human Rights of the Council of Europe
F-67505
Strasbourg CEDEX